

PESMI ZA TIHE SANJALCE

Bina Štampe Žmavc: *Barka zvezd*.

Ilustriral Danijel Demšar. Maribor: Obzorja, 2014.

Nova pesniška zbirka Bine Štampe Žmavc se, kot je razvidno že iz naslova, giblje med zemljo in nebom in tiho pluje skozi čas. Avtorica, ki je večino svojega obširnega opusa namenila otrokom, izdala pa je tudi vrsto pesniških zbirk za odrasle, po mnenju literarnih kritikov piše pravzaprav za dvojnega naslovnika, se pravi, da njeni verzi nagovarjajo tako mlade kot odrasle bralce. Zdi se, da je pesniška zbirka *Barka zvezd* namenjena obojim ali pa tistim nekje vmes, odraščajočim. Vsem tistim pač, ki jim pesnica v zbirko napiše posvetilo: »Za tihe sanjalce, ki tkejo peruti sveta«. »Sanje so kot barka zvezd. / Tiho prek nevidnih cest / na bregovih mesečine / tkejo kapljice sinjine.«

Čas (in z njim minevanje, rojstvo, smrt ...) je pogost motiv v pesniščini poeziji. V njej večkrat zastavlja vprašanja, *kam odhaja čas*, in ugotavlja, da je *vsaka pesem zaznamovana s časom* ali da *ure nenehno hitijo*. Tudi v novi zbirki je tej tematiki namenjenih nekaj pesmi: *Ure*, *Trenutek*, *Kako leto raste*.

Kot tankočutna opazovalka narave, njenih premen, cikličnih rojstev in umiranj, se pesnica skozi pripovedi o rožah, drevesih, oblakih, soncu in vetru giblje skozi letne čase. V pomladnih pesmih je čutiti veliko otroškega čudenja nad lepoto sveta, radostno odkrivanje vseh vrst čudežev, s pogledom deklice, ki je še zmeraj tu nekje, opeva veter, tulipane v vazi ali make v maju. Prav v pesmi *Veter* se pojavi vrsta motivov, tako značilnih za pesniščino poezijo nasploh (veter, sonce, balkon, ptica, morje, zlato, deklica, mak, svet, veselje).

V pesmih neprisiljeno spregovori o globljih življenjskih resnicah: »Kimajo maki v maju / v predrzni paleti ..., ah,

make neustrašeno / lahnoglave / tako podobne sreči, ko padajo z vetrom / lah-ceni lati rdeči« (*Maki v maju*). »Ko jih več zvečer ne zapro, / tulipani v vazi letijo v nebo, / osujejo čaše globoke / v brezkončno cvetlično tišino« (*Tulipani v vazi*).

Če se v nekaterih pesmih le bežno dotakne manj sijočih strani življenja, je v drugih bolj neposredna (*Deček in smrt*, *Otrok ve*): »Otrok ve za samoto, / ko ugasnejo sonca bližine.«

»Kako naj pesnik napiše, / da bo sonce v besedi sijalo, / ne da se bo samo prebralo?« (*Sonce v besedi*). S soncem so zaznamovane pesmi, ki bi jih lahko imenovali poletne pesmi (*Zlate tipke*, *Nebesna pravljica*, *Daleč za soncem*, *Zlata ptica želja*). Takrat, ko je nebo visoko, je ljubezen videti večna in ustvarjalnost neizmerna.

Prav vprašanje navdiha, načina ustvarjanja, se pravi poetološka tema, je ena temeljnih v ustvarjanju Bine Štampe Žmavc. Tudi v zbirki *Barka zvezd* je najti nekaj na nov in svež način upesnenih »pesmi o pesmi«: »Prišla je pesem / v svetlem navdihu, / kot bi jo veter / šepnil prepihu« (*Pesem*). Take so še *Pesnik v daljavi spomina*, *Ptica pesmi* (»Pesem prhutne vate / tiho, neslišno kot ptica, / nihče ne ve, kdaj od nekod / vzdrhti v srcu perutnica.«), *Stopinje besed* in *Sledi* (»Vsak hoče pustiti sled, / napisati svojo pesem, / ker tako neizmeren je svet, / a včasih duši pretesen.«).

In ko je v duši pretesno, se pesem zaziblje v otožnost (*Ves balkon je danes zlat*), v lahno megličasto jesensko kopreno: »Z lutnjo jesensko v vetru / igra pesem šuštenje preko sveta« (*Drevesa*); »Lahko moja žalostna misel / kot metulj obišče tvojo, / sede na tvojo dlan / in žalost pobožaj kot svojo?« (*Ali lahko*).

Čeprav je težko reči, kateri letni čas je pesnici najbližje, se zdi, da ji zima še posebej leži. Lepoto snežrože, skrivnost

bele pokrajine, tišino samotnih polj in deviški mir sveta ubeseduje s posebno očaranostjo in milino (*Bela pot, Bela uspavanka, Srce zime*).

Pretanjene pesničine verze izjemno subtilno dopolnjujejo, včasih samostojno začarajo ilustracije **Danijela Demšarja**, s katerim sta uspešno sodelovala že v mnogih knjigah (naj spomnimo na bajne *Nebeške kočije*, pa *Vprašanja srca*, izbor pesmi *Svilnate rime* in druge).

Pesniško zbirko zaokroža pesem *Kaj srce ve*, kar gotovo ni naključje. Srce (ali roža kot simbol srca) se pogosto, skoraj načrtno (nenaklonjenemu času navkljub) pojavlja v mnogih naslovih avtoričinih knjig – tako pesniških kot pravljinih (*Drevo srca, Vprašanja srca, Princeza srca, Snežroža, Cesar in roža*).

Določeno ključevalnost je zaznati v pesmih *Skrivnostja, Premišljevanja, Mama je ena sama*, v katerih je že v naslovih najti navidezna spogledovanja z nekaterimi znanimi, že davno kanoniziranimi pesmimi in avtorji. Kakor da pesnici ni več mar, da jo skušajo vzporejati, primerjati, (manj)vrednotiti. Kar je po tako obsežnem in toliko branem, odličnem in nagrajevanem opusu, kakršen je avtoričin, razumljivo. Visoka lega njenega pesniškega jezika, lahkotna igra besed, zvočnost ritma in rime, »poprh pravljinih« in drzna premišljevanja, prepletana z mehko zasanjanostjo, jo vsekakor uvrščajo v sam vrh slovenske mladinske poezije.

Zbirka pesmi *Barka zvezd* bo gotovo našla bralce, mlade in manj mlade sanjalce, tiste, ki se še kdaj zagledajo v zvezdno nebo in prisluhnejo globinam srca.

»Poklonil ji je barko zvezd, / res ni bila velika, / a bil na njej je košček sanj, / čaroben kakor slika.«

Zora A. Jurič

BOOKBIRD 2013

Mednarodna zveza za mladinsko književnost IBBY je v letu 2013 praznovala svojo 60-letnico. Zveza, ki povezuje preko 70 nacionalnih sekcij po vsem svetu, si je močno utrdila ugled s svojim delovanjem, katerega vodilo – ki ga je že leta 1953 zastavila Jella Lepman, pobudnica ustanovitve IBBY – je spodbujanje medsebojnega razumevanja med narodi s pomočjo knjig za otroke in mladino. *Bookbird*, glasilo IBBY, je ob tej priložnosti zasnoval **prvo številko** skupaj s prav tako ugledno in pomembno organizacijo, s Commonwealth Educational Trust, CET, s katero imata veliko skupnega. Tako IBBY kot CET sta mednarodni organizaciji, ki si s svojim delovanjem prizadevata, da otroci dobijo priložnost za razvijanje kritičnega mišljenja, empatije, da se kulturno izobražujejo. Obe organizaciji si s pomočjo knjig in branja prizadevata za pospeševanje mednarodnega razumevanja in odgovorne državljske pripadnosti. Uredništvo te številke *Bookbirda* sta prevzeli gostujoči urednici Alice Curry in Lydia Kokkola, obe strokovnjakinji na področju mladinske književnosti, prva z univerze Macquarie v Sydneyu v Avstraliji, druga z univerze Luleå na Švedskem. Za glavno temo te številke sta izbrali povezanost med deželo, nacionalnostjo in mladinsko literaturo.

Alice Curry, ki se pri svojem proučevanju osredotoča predvsem na postkolonialno mladinsko literaturo in na mladinsko literaturo v deželah Commonwealtha ter na ekokritično teorijo, predstavi v prispevku *Our Common Earth: The Local and Global Flow of Narrative in »A River of Stories«* (Naša skupna zemlja: lokalni in globalni pripovedni tok v »*Reki zgodb*«) knjigo, ki jo je pripravila v dogovoru s CET, ki je leta 2011 praznoval 125-letnico obstoja. Za antologijo je zbrala in uredila pesmi